

243

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՒ ԳԵՂԶՈՒԿ

ՀԱՄԵՐԳԻ

Արտակ
Պահիթ

Խմբագրեց՝ համառոտ ներածությամբ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1911

ՁԵՌԱՅ ՏԵՏՐԱԿ

ՀԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՒ ԳԵՂՋՈՒԿ

ՀԱՄԵՐԳԻ

Խմբագրեց՝ հասարակական-մշակութային

կոմիտեի ղարդապետ

ԱՂԱՅԻՍԱՆԴՐԻԱ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1911

Յ Ա Ն

ԱՐՏԱՏԱԿԼԵՆ արգիլեալ 1.

Կամիտաս վարդապետի ստորագրոյ -
թիւնը չը կրող օրինակներն անվաւեր են

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Հայ գեղջուկը բնագոյաբար բաժնած է իր երգական երաժշտութիւնը երեք տեսակի՝

Ա. ԲԱՌ ԱՍԵԼ ,

Բ. ԽԱՂ ԱՍԵԼ ԵՒ

Գ. ԽԱՂ ԿԱՆՁԵԼ :

Ա. ԲԱՌ ԱՍԵԼ կը նշանակէ բառ առ բառ ասել՝ հասիկ հասիկ հնչել՝ եղանակաւոր պատմել. համազօր հնոց *վեպ ասել* իմաստին : Յիրաւի, այս կարգի երաժշտական գրականութեան նիւթն է, բացառապէս, հին եւ նոր ժողովրդական անգիր վիպասանութիւնը : Որովհետեւ վէպերը կը պատմուին գեղջուկի հանգստեան օրերուն՝ ձմեռուան երկար գիշերներուն եւ խրհիքի մէջ նստած, ուսի *նստամանց* եւս կատեն : *Նստամանց* վէպերը *բառ ասելու* պահուն ունկնդիրներն, առ հասարակ, բոլորովին խորհրդաւոր լռութիւն կը պահեն, ջերմեռանդ հաւատացեալի տեսք կառնեն եւ ակնապիւկ ունկնդրեն գեղջուկ գոչսանի հնչուն բերանով խօսող անցեալն ու ներկան :

Այս ձեւը կը պարունակէ հայ գեղջուկ երաժշտութեան տարերքը՝ բառերի ննչական ելեւէջը՝ *հիմնածայն, շեշտ եւ թուր*, եւ տաղաչափութեան նիւումնները՝ վանկերի տմանակը՝ *սուղ եւ երկար*։ Բառ *ասեղու* ելեւէջն անկաշուն է, իսկ տմանակը՝ հաստատուն։

Բ. **ԽԱՂ ԱՍԵԼ** կը նշանակէ՝ խաղաւոր, ոնաւոր, նոխ ասել՝ երգել։ *թառ ասեղու* եղանակաւորումն է։ Այս ոնով կ'երգուին գրեթէ բոլոր տեսակ գեղջուկ երգերը եւ մեներգի բնոյթ չունեցող վիպերգերը։ *Խաղ ասեղու* ձայնաւարն ու տաղաչափութիւնն հարուստ է։

Գ. **ԽԱՂ ԿԱՆՁԵԼ** կը նշանակէ՝ խաղաւոր, ոնաւոր, նոխ կանչել՝ բարձրածայն ու զարդարուն գեղգեղելով երգել։ *Խաղ կանչելը խաղ ասեղուն* ընդարձակ ձեւն է։ Այս ոնով կ'երգուին, ըստ մեծի մասին մեներգները, որոնց ձայնելեւէջներն առաւել ընդարձակ սահման ու պտոյտներ ունին, որպէս դիւցազներգութիւնները, վիպերգութիւնները, անտունիները, ողբերը, եւայլն։

Հայ եղանակներն ունին նոխ, ինքնատիպ տրոհումներ եւ շեշտաւորումներ, որոնք, չափածոյ լինելով հանդերձ, ազատ ու անկախ են, հակառակ արեւմտեան երաժշտութեան, ուր յանգրն ու շեշտ փոխադարձաբար կաշկանդուած են։ Հայկական երաժշտական յանգրն ու շեշտ միասին կը կենդանացնեն մի այնպիսի ձայնա-

կան տեսարան, ուր առաջինը կը գծագրէ հոգու
ու սրտի յուզումներու տեղադրութիւնները՝ համա-
չափ ու յանգաւոր տրոհումներով. իսկ երկրորդը
կը նկարէ՝ քափն ու էռանդը՝ բազմատեսակ ու
պերն ձայներանգներով :

Հայ գեղջուկ երգերն ունին այսպիսի շէնք.

ա. ԲՈՒՆ ԵՐԳ, որ կրկնակ չունի.

բ. ԲՈՒՆ ԵՒ Գ ԷՆ կրկնակ՝ փոխ առ փոխ
երգելի.

գ. ԲՈՒՆ ԵՐԳ ԷՆ կրկնակ՝ տող առ տող ու
փոխ առ փոխ երգելի եւ

դ. ԵՐԿՈՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԵՐԳԵՐ, որոնք հարց
ու պատասխան են, կամ որ եւ է ներքին նան-
գամանով են կապուած, առաջին, երկրորդ եւ
երրորդ ձեւերով փոխադարձաբար հիշտուելով
երգելի :

Բուն երգը կ'ընդգրկէ եղանակի վիպա-
կանը. իսկ կրկնակը՝ լնարականը, որ գեղջուկ
երաժեշտութեան ոգին է. ուստի բուն երգի եղա-
նակն անոն է, անպանոյն ու պարզ է՝ նման
խօսելուն. իսկ կրկնակինը՝ ռհաւոր, զարդարուն
եւ շարժուն :

Բուն երգի բանաստեղծութիւնը համեմուած
է պատկերաւոր համեմատութիւններով, իսկ
կրկնակինը՝ գոյնզգոյն բացազանչութիւններով
կամ կարն ու կտուկ նկարագրութիւններով :
Ոռաջինը կը բացատրէ միտքը, երկրորդը կը
քարզմանէ զգացումները :

Գեղջուկը բնութեան հարազատ զաւակն է. ուստի հաւակել է բնութիւնը բովանդակ հոգւել ու արտով: Իր երգերու մէջ բնութիւնը կը խօսէ. որովհետեւ բնութիւնն է նախ իր մէջ խօսած: Իր արտի մէջ բնութեան ծովը կը յուզուի, վասն զի ինքն իսկ բնութեան ալիքներու վրայ կը դեգերէ: Իր երգերն իր կեանքն են, զի իր ամբողջ կեանքը իր երգերու մէջն է ներշնչւած: Վերջապէս, գեղջուկ երգերը տեսակ տեսակ ասուն հայելիներ են, որոնք զատ զատ, իրենց ծնունդ առած վայրերուն դիրքը, կլիման, բնութիւնը եւ կեանքը կանդրադարձնեն:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԾԱՆԹԹ. Տեսրակիս գեղջուկ երգերու մեծ մասն առնուած է Կոմիտաս Վարդապետի եւ Մանուկ Ալեքեանի խմբագրած Ժողովրդական «Հալար ու մի խաղ», երգարաններու ն. եւ Բ. շխնհակներէն: (Տպարան Մայր Արուսի Ս. Էջմիածնի, 1904 եւ 1905):

ՄԱՍՆ Ա.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

1.

Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ

Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէ՛ր զօրութ՛նց
լի են երկինք եւ երկիր փառօք քո .
օրհնութիւն ի բարձունս .
Օրհնեալ որ եկիր եւ դալոցդ ես ան-
ուամբ տեառն .
ովսաննա ի բարձունս :

2.

Ո Ղ Բ Տ Ի Ր Ա Մ Օ Ր Ն

Տիրամայրըն հանդէպ որդւոյն
կայր ի խաչին .
եւ լըսելով ըղծարաւին
կայր ցտաղին .
ի փուշ պսակըն դիակելով
Ողբ , կոծ վայ տայր իւր անձին :
«Աչա՛ցըս լոյս , ո՛րդեակ , Յիսուս ,
եւ ընդ քեզ միռանխոմ » :

3. Ա.

ՋՐՈՐՀՆԵԱՅ ԵՐԳԵՐ

Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ
 Երաբխն Աստուած ի Յորդանան եկեալ ,
 Յորդանան լուծալ փախստական դառ-
 նայր ,
 Վառի առ վառի պսաղամաւոր լինէր .
 «Գե՛տ , մի՛ զարհուրիր , քո արաբիչն
 եմ ես ,
 Եկեալ միջոխմ եւ լուսնամ զմեզս» :

3. Բ.

Այսօր ձայնն հայրակոն
 Յերլինից իջալ հաճոյսկան՝
 Արեւելոյ Որդոյ վըլ՝սին :

«Ա՛յ յորդորէ ,
 Գեա յորդորէ ,
 Գեա Յորդանան» :

Յորդորսկան ձայնիւ երգէր
 Մեծ Կարսակոյն Յովհաննէս :

4. Ա.

ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԵՐԳԵՐ

Ամէն: Հա՛յր սուրբ, Որդի՛ք սուրբ,
 Հոգի՛ք սուրբ: Օրհնութիւնն Հօր եւ
 Որդւոյ եւ սրբոյ Հոգւոյն. այժմ եւ
 մշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից: Ամէն:

4. Բ.

Տէ՛ր, ողորմեա՛, Տէ՛ր, ողորմեա՛,
 Տէ՛ր, ողորմեա՛, Տէ՛ր, ողորմեա՛:

Արի՛, Աստուած հարցն մերոյ,
 Որ ապաւէնդ ես նեղելոյ,
 Հաս յօգնութիւն ծառայից քոյ,
 Լեր օգնական ազգիս Հայոց:

Տ Ա Ղ Յ Ա Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Հաւիկ մի պայծառ տեսի՝ անհման ,
 Աննմանիդ ո՞վ նմանդ ո՛ւ նման՝ աննման :
 Յայն քառաթիւին վերայ՝ անհման ,
 Աննմանիդ ո՞վ նմանդ ո՛ւ նման՝ աննման :

ՇԱՐԱԿԱՆ ՈՏՆԱԼՈՒԱՅԻ

Այսօր կանգնեցաւ .

Աւազան մ'ըստութեան՝

Ի թողս թիւն մեղաց մերոց :

Այսօր Տէրն մեր լուանայր

Զոտս աշակերտացն ,

Եւ պատուիրէր զայս ասելով .

«Ըի՛ ոմն ի ձէնջ , եղբարք ,

Մասնելոց է զիս ի մո՛ռ ,

Եւ որոշի յաշակերտացդ» :

Զայն լուռաւ Պետրոսի՝

Ակնարկէր առ Յովնաննէս .

Հարցանել , թէ ո՞վ իցէ :

Քանն , զոր ասաց Յիսուս ,
Տրամեցոյց զիւր զաշակերտսն .
Եւ խռովեցան ամենեքեան :

7.

ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔ

Հա՛յր մեր , որ յերկինս ես ,
առւրս եղիցի անուն քո ,
եկեացէ արքայութիւն քո ,
եղիցին կամք քո ,
որպէս յերկինս եւ յերկրի ,
զհոց մեզ հանապազորդ
առւր մեզ աշտօր .
եւ թող մեզ զսպարտիս մեր ,
որպէս եւ մեք թողումք
մերոց սպարտապանաց ,
եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն ,
այլ փրկեա՛ ի չարէ :

I.

Կ Ա Լ Ե Ր Գ

Հօ՛, ոօ՛լ, օ՛, լօ՛, լօ՛, լօ՛, լօ՛:

Ա՛րբ, ա՛րբ, քե՛ մատաղ.

Հօ՛, ե՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛.

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Հօ՛, կա՛լ արա, մա՛ն արա.

Հօ՛, ե՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛.

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Հօ՛, կալը դարման արա.

Հօ՛, ե՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Յորենն ինձ, դարմանը քեզ.

Հօ՛, ե՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Հ աշ ա ն ը դ ար մ ա ն ա ր ա ,

Հ աշ ա ն ը դ ար մ ա ն ա ր ա .

Պ ու ե ' ր ե , հ ո ' մ , պ ու ե ' ,

Պ ու ե ' ր ե , հ ո ' մ , պ ու ե ' ,

Պ ու ե ' ր ե , ջ ա ' ն :

ՍԱՅԼԵՐԳ ՂԱԶԱԽ ԳԱԻԱՌԻ

Հ ո ' լ ա ր ա , դ ո ' մ է շ , ջ ա ' ն ,

Հ ո ' լ ա ր ա , դ ո ' մ է շ , ջ ա ' ն ,

Հ ո ' լ ա ր ա , դ ո ' մ է շ , ջ ա ' ն , հ ո ' .

Հ ո ' լ ե լ , հ ո ' լ ե լ , հ ո ' լ ե լ , հ ո ' լ ե ' լ .

Հ ' ո , ջ ա ' ն , հ ո ' :

Թ ո ' լ ա ր ա , դ ո ' մ է շ , ջ ա ' ն ,

Թ ո ' լ ա ր ա , դ ո ' մ է շ , ջ ա ' ն ,

Թ ո ' լ ա ր ա , դ ո ' մ է շ , ջ ա ' ն , հ ո ' .

Հ ո ' լ ե լ , հ ո ' լ ե լ , հ ո ' լ ե լ , հ ո ' լ ե ' լ .

Հ ո ' , ջ ա ' ն , հ ո ' :

Հօ՛ւ աբա , Կ՛ղօ՛ ,
Զա՛ն , ա՛ղբեր , ջա՛ն , հօ՛ .

Թօ՛ւ աբա , Կ՛ղօ՛ ,
Զա՛ն , ա՛ղբեր .

Դե՛ , սի՛րուն , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ ,
Դե՛ , ծի՛րան , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ ,
Դե՛ , տն՛կան , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , հօ՛ :

Հօ՛ւ աբա աղբ ,
Զա՛ն , ա՛ղբեր , ջա՛ն , հօ՛ .

Թօ՛ւ աբա աղբ ,
Զա՛ն , ա՛ղբեր .

Դե՛ , սի՛րուն , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ ,
Դե՛ , ծի՛րան , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ ,
Դե՛ , տն՛կան , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , ե՛լ , հօ՛ :

ՄՈԿԱՅ ՄԻՐՁԱ.

Դ Ի Ի Ց Ա Ձ Ն Ե Ր Գ

Օրն էր ուրբաթ ,

Լուս ի չարաթ ,

Գեաշա էրիր ենք Մալաքեաւէն .

Թըղթիկ մեկաւ Զըղիրու քաղքէն ,

Ասին , բերին Մալաքեաւէն ,

Տասին ի ձեռ Մոկաց Միրզէն ,

Հազա՛ր ափսոս Մոկաց Միրզէն :

Սուկ , կարգաց քաղցրիկ լեզուէն ,

Էրաւ մաղդէն ,

Շըլեց աչքեր , կախեց չառէն ,

Քաղուաւ գոյն կաթիր երեսէն :

Հազա՛ր ափսոս Մոկաց Միրզէն :

Կանչեց , տաց իւր մըշակին ,—

Դո՛ւս քաշի բող — բեշաւին ,

Վըրայ դըրէք թամբը սադաֆին ,

Սաֆար կերթամ չուր Զըղիրէն :

Հազա՛ր ափսոս Մոկաց Միրզէն : Էւն .

Թ Ե Ի Պ Ա Ր

Սարը սարի նման չէ ,

Հօ՛յ , օրօ՛ր , աղիւնօ ,

Քարը քարի նման չէ .

Հօ՛յ , օրօ՛ր , աղիւնօ ,

Հարսն ու աղջիկ շատ տեսայ ,

Հօ՛յ , օրօ՛ր աղիւնօ ,

Մէկն իմ եարին նման չէ :

Հօ՛յ , օրօ՛ր , աղիւնօ :

ԹԸՌՆՈՑԻ ՊԱՐ

Սո՛ճա եա՛ր, Սո՛ճա եա՛ր,

Սո՛ճա սիրուճ, Սո՛ճա եա՛ր:

Վարդապետը դալիս ա,

543 Սո՛ճա եա՛ր, Սո՛ճա եա՛ր:

Ծաղիկը զընծալիս ա.

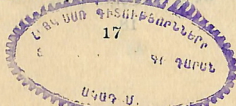
Սո՛ճա սիրուճ, Սո՛ճա եա՛ր.

Ե՛յ դիւրո՛ժ կանչող աղջիկ,

Սո՛ճա եա՛ր, Սո՛ճա եա՛ր,

Զէնըք ծըլլելալիս ա:

Սո՛ճա սիրուճ, Սո՛ճա եա՛ր:

Հ Ո Վ Ո Ւ Ե Ր Գ

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը ,

Արեւի տակին

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը .

Սարի սովոր ,

Մեն մենաւոր ,

Շէ՛կ տըղայ ,

Շո՛ղ արեգակ ,

Թո՛ղ արեգակ ,

Ե՛կ , տըղայ :

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը ,

Աղբիւրի ակին

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը .

Կանաչ առուով ,

Ճանաչ առուով ,

Ե՛կ , տըղայ ,

Բաղովն արի ,

Շաղովն արի ,

Շէ՛կ տըղայ :

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ եարը ,

Գերանդին ուսին

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ եարը .

Հունձ ես արել ,

Քրտինք դառել ,

Շէ՛կ տըղայ ,

Հով ծառի տակ ,

Զով ծառի տակ ,

Ե՛կ , տըղայ :

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ եարը ,

Զա՛ն աչքի լուսին ,

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ եարը .

Հով է , քընի՛ր ,

Զով է , քընի՛ր ,

Ե՛կ , տըղայ ,

Հունձ ես արել ,

Շատ բեղարել ,

Շէ՛կ տըղայ :

ԾԱՂԱՐԱՆԻ ԱՂԲԱՏՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԹ ԿԹԵԼՈՒ ԵՐԳ

Հինդ էժ ունիմ ուր էժէրուլ,
Իլիլի, սիլիլի.

Կաթ կը կըթեմ պըրընձներուլ,
Իլիլի, սիլիլի.

Սեր կը չափեմ կալի չափուլ,
Իլիլի, սիլիլի.

Եղ կը հանեմ լըւի տըկուլ,
Իլիլի, սիլիլի.

ՊԱՐԵՐԳ ԹԸՌՆՈՑԻ

Ջա՛ւր՝ զը՛նյը, զա՛ւր զը՛նյը, քո՛ղ զընգա.

Պարենք գիւեր լուսընկայ:

Էս գիշեր՝ լուսնակ գիշեր,

Ջա՛ւր՝ զը՛նյը, զա՛ւր զը՛նգը, քո՛ղ զընգա.

Չիւնն եկեր՝ գետին նաշխեր:

Պարենք գիւեր լուսընկայ:

Էլի պարը բոլորաւ,

Ետըս միջին մոլորաւ:

ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Կուսին տառայ, ելայ սարը,

Ձը գըտայ ֆիդան կարը,

Ֆիդան կարը ինձ տըէք,

Ձը քաշեմ ահ ու դարը:

Մեծ սարի հովին մեռնեմ,

Շէկ տըղի բոյին մեռնեմ:

Մի տարի ա չեմ տեսել,—

Տեսնողի աչքին մեռնեմ:

Բըլբուլը դարի վերայ,

Խնձորը սարի վերայ.

Սրբած սիրածի տային,

Ձոր դեանին՝ քարի վերայ:

ԳԵՂՁԿԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Սարէն ելու երկու մուխ ,

Բոյիդ մեռնիմ ,

Մինը հանդ ա , մինը ծուխ ,

Սոյիդ մեռնիմ .

Երկու սիրուն երեւաց ,

Բոյիդ մեռնիմ ,

Մինը չէկ ա , մինը թուխ :

Սոյիդ մեռնիմ :

Իմ եարն է շատ խորտակ ,

Աչքերը նսան հատիկ .

Աստուած սիրէք , աղբըբտիք ,

Ինձ տարէք եարիս մօտիկ :

ԳԵՂՋԿԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Գընա՛ , գընա՛ , հեռիդ եմ ,

Հա՛ , հա՛ , հա՛ . հա՛ , հա՛ , հա՛ , հա՛ .

Սարինո , եա՛ր ջան ,

Եարինո , եա՛ր ջան ,

Կարմիր խնձոր դառիդ եմ ,

Հա՛ , եարինո . եար ջան ,

Սարինո եա՛ր ջան :

Դու ինձ էս տեղ չես թողնի ,

Որ տեղ երթաս մօտիդ եմ :

Ապարանը քարոտ ա ,

Սիրուն կանաչ արօտ ա .

Ուղիդ եօթը տարի ա ,

Քոյրն աղբօրը կարօտ ա :

ՄԱՍՆ Գ.

(Շարունակութիւն)

I. Ա.

Ք Ա Ղ Ն Ա Ն Ե Ր Գ

Քաղհան կանեմ հօ՛ւ բարով ,

Եար , Գայ , Գայ , Գայ , Գայ , Գայ ,

Տոլմա կեփեմ բիբարով ,

Սոնա եարբմ , Գայ , Գայ .

Աշնան անի լաւ օրեր ,

Եար , Գայ , Գայ , Գայ , Գայ , Գայ ,

Բամպակ քաղեմ հուբարով :

Սոնա , եարբմ , Գայ , Գայ :

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԵՐԳ

(Ծաղերգ)

Խուժար պառկե երեսօց ,

Հո՛ւլ , հո՛ւլ , հոպպրսա՛ , դըմբա՛ .

Դեղին կարպետ , բըմբուլ բարձ :

Հո՛ւլ , հո՛ւլ , հոպպրսա՛ , դըմբա՛ ,

Հե՛՛յ , հե՛՛յ , լա՛ւն ե . հե՛՛յ , հե՛՛յ , լա՛ւն ե ,

Հե՛՛յ , հե՛՛յ , լա՛ւն ե . հե՛՛յ , հե՛՛յ , լա՛ւն ե :

Ե նուշ քրնէ երես օց ,

Սահակն եկաւ խելք գընաց :

Հաջոնց կալը բոլորպար ,

Խուժար մէջը կը խաղար :

Ծամեր թալուկ իւր յետեւ ,

Կը թըռվըռէր շատ թեթեւ :

« Հաստա՛տ մընայ մեր հաջին ,

Որ պահէ մ՛ըր հոր փեսին » :

Գարեհա՛ն բացուաւ հոր լալա ,

Խուժար բերաւ ջուխտ բալա :

Սչքըդ լոյս , հաջի աղա ,

Թոռներուդ հալաւ արա :

Պ Ա Ն Ի Խ Տ Ի Ե Ր Գ

Կռու՛նկ , ուստի՞ կուգաս , ծառայ կմ
ձայնիդ ,

Կռու՛նկ , մեր աշխարհէն խաբրիկ մը
չունիս :

Թողեր կմ ու եկեր մըլքերս ու այգիս ,
Քանի որ ա՛խ կանեմ , կու քաղուի
հոգիս :

Ղարիբի սիրան է խոց , ջիկեարն է
վարամ ,

Կերած հացն է լեզի ու ջուրն է հարամ :

Ինձ պատասխան չառիր , ելար , գնացիր
Կռու՛նկ , մեր աշխարհէն գնա , հեռացիր :

ՀԱՐՍՆՈՒԿԻՆԵՐԳ

Արևը թըռվըրով ելաւ ,

Իմ չինարի եարը .

Մեր բոնը կռուով ելաւ ,

Դարդիման եարը .

Թըշնամու որդին մեռնի ,

Իմ չինարի եարը ,

Իրա չար սըրտովն ելաւ :

Դարդիման եարը :

Ճրագը վառ ա , վառ ա ,

Հօր հետ վատամարդ դառայ ,

Մէք ու աղբէք թող տուի ,

Ես իմ սիրածին առայ :

Քարտիկ ծէրին կանչի ,

Թող թշնամին ամաչի .

Արևիդ մեռնիմ , ետ' ջան ,

Չինարի պէս կանանչի :

ՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳ

Կանչէ՛ կռու՛նկ, կանչէ՛, քանի գարուն է
Ղարբըներու սիրար գունդ գունդ
արունէ .

Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, գարուն է,
Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, գարուն է.
Ա՛խ, սիրքս արուն է:

Կանչէ՛, կռո՛ւնկ, կանչէ՛, քանի արօտ է.
Աշխարհն է արեգակ, սիրտըս կարօտ է.

Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արօտ է,
Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արօտ է.
Ա՛խ, սիրքս կարօտ է:

Կանչէ՛, կռո՛ւնկ, կանչէ՛, քանի արեւ է.
Աշնան կերթաս երկիր, ետրիս բարեւէ.

Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արեւ է,
Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արեւ է,
Ա՛խ, ետրիս բարեւէ:

ԲԱՐԵԿԵՆԻԱՆԻ ԵՐԳ

Նկէ՛ք , տեսէ՛ք , ի՞նչն է կերի զինչ ,
 Նկէ՛ք , տեսէ՛ք , էծն է կերի զթուփ ,
 Էծ վըր թըփին ,
 Թուփ վըր էգուն ,
 Էգ պարագուն , պարագուն .
 Ի՞նչ խէր ու բարի մ՛էր եկաւ ,
 Էս տարուանս տարուն :

Նկէ՛ք , տեսէ՛ք , ի՞նչն է կերի զէծն ,
 Նկէ՛ք , տեսէ՛ք , զէլն է կերի զէծն .
 Գէլ վըր էծուն ,
 Էծ վըր թըփին , (ըս վերնոյն) :

Նկէ՛ք , տեսէ՛ք , ի՞նչն է կերի զգէլն .
 Նկէ՛ք , տեսէ՛ք , խողն է կերի զգէլն .
 Խող վըր գիլուն ,
 Գէլ վըր էծուն ,
 Էծ վըր թըփին , (ըս վերնոյն) :
 Եւ այլն :

12. Բ.

Թ Ե Ի Պ Ա Ր

Շորորա, անուշ, ջա՛ն, շորորա:

Անուշի շորորով ես կորայ:

Վարդ եմ քաղել շաղկերով,

Շորորա, անուշ, ջա՛ն, շորորա:

Վեր եմ դրքել մաղկերով:

Անուշի շորորով ես կորայ:

Մի ջուխդ չամամ եմ կորցրել:

Շորորա, անուշ, ջա՛ն, շորորա:

Իրա կանաչ թաղերով:

Անուշի շորորով ես կորայ:

12. Գ.

Փ Ա Թ Պ Ա Ր

Հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ լինի

Եարիս տունը ծո՛ւ լինի:

Թո՛ղ, բո՛ղ, բո՛ղ լինի,

Եարես քամարով լինի:

Դե՛ զանեֆ, զանեֆ, հողը հանեֆ,

Մի՛ր քեցաւու դողը հանեֆ:

Ծաղիկ ևս ծաղկանց միջին ,
Հո՛վ , հո՛վ , հո՛վ լինի ,
Մի հաս ևս աղջկանց միջին .
Եարիս տունը ծո՛վ լինի .
Ետք ինձ պարզեմս արա ,
Թո՛ղ , բո՛ղ , բո՛ղ լինի ,
Իմ ընկեր մարդկանց միջին :
Ետքս համարով լինի :
Դե՛ զանեք , զանեք , հույր հանեք ,
Մեր բռնամու զույր հանեք :

Արի մի փաթպար խաղանք ,
Տընկող մընանք չը կտղանք .
Հարսանիքիդ ալիւրը
Մուղնու ուխտեց վաղ անցանք :
Իրար հետ բաղը գնանք ,
Ուտենք , խմենք , լիանանք ,
Թըշնամու աչքը հանենք ,
Մեր Սատըծուց զոհանանք :

ԳՈՒԹԱՆԵՐԳ ԼՕՌՈՒԱՅ ԳՆԻԱՌԻ

Հօ՛ւ:—

Օրհնեա՛լ է Աստուած ,

Յիշեա՛լ է Աստուած ,

Հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ-ա՛ւ , հօ՛ւ հօ՛ւ հօ՛ւ հօ՛ւ հօ՛ւ .

Պռե՛րե , զռե՛ե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ-ա՛ւ .

Ա՛ն , հա՛ զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ եօ՛ւ-ա՛ւ .

Տա՛ր , հա՛ զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ :

Լուսը լուսացաւ ,

Հա՛ւ , հա՛ւ ,

Փա՛նք քեզ , Տե՛ր .

Բարին շնորհաւ :

Հե՛ , հե՛ , հե՛ , հե՛ , հօ՛ւ , հօ՛ւ .

Եօ՛ւ-ա՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ :

Պռե՛րե , զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ-ա՛ւ

Ա՛ն , հա՛ զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ-ա՛ւ .

Տա՛ր , հա՛ զոմե , հօ՛ւ հօ՛ւ եօ՛ւ :

Ազօթբան քոյուաւ ,

Հա՛ւ , հա՛ւ ,

Փա՛նք քեզ , Փա՛նք .

Մեր ժամը լըցուաւ :

Հե՛ , հե՛ , եւ այլն . (ըստ վերինյն) :

Պոեքե, ջա՛ն, հօ՛, պոօ՛րօ, հօ՛, պսի՛ւզի.
ջան .

Հօռօլայ, հօռօլայ, քե՛ դուրբան
Շի՛մալ ջան, հօռօլայ, քե՛ մեռնիմ.
Լա՛շիւն ջան, հօռօլա՛յ, հօռօլա՛յ, հօռօլօ՛

Եղնարած քընի ,

Հա՛, հա՛ .

Վե՛ր կացեք, գութա՛նուոր ,

Գութանը բանի :

Հե՛, հե՛, եւայլն (*ըստ վերնոյն*) :

Պոե՛րե, ջա՛ն, եւայլն (*ըստ վերնոյն*) :

Գալիս, գալիս է ,

Հա՛, հա՛ .

Այ . նըլվը՛ս, նըլվըս ,

Այլը լալիս է .

Հե՛, հե՛, եւայլն (*ըստ վերնոյն*) :

Հօ՛յ, դու ելաւ . հօ՛ ա՛ .

Հօ՛յ, դու՛ս ելաւ, հօ՛, ա՛ ,

Հօ՛յ, դո՛ւս ելաւ, հօ՛, ա՛ .

Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ ,
Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ . հօռօ .
Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ ,
Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ .

Հօ՛յ , ռա՛ւել ա , հօ՛ , ա՛ ,
Հօ՛յ , ռա՛ւել ա , հօ՛ , ա՛ ,
Հօ՛յ , ռա՛ւել ա , հօ՛ , ա՛ ,

Հօռօ , հօռօ , եւայլն (*բոս վերնայն*):

Հօ՛ , դո՛ւս ելաւ , հօ՛ :

Օրհնեա՛լ է Աստուած ,

Յիշեա՛լ է Աստուած :

Մաճկալը մաճին ,

Ա՛յ հորեւոր ,

Օղերն ականջին :

Հօտաղն է լալի ,

Քշի , ա՛յ լալիկ հօտալ ,

Միջակն է գալի :

Վարենք՝ շատանայ ,

Տո՛կան ջան ,

Տէրն ուրախանայ :

Թա՛փ տուր՝ թեւ արա ,

Ա՛յ խոփ ու ձեւիչ ,

Շուռ տուր՝ սե՛ւ արա : եւայլն

Ս Ի Փ Ա Ն Ա Յ Ք Ա Ջ Ե Ր

Քայլերդ.

Լօ՛ , Լօ՛ , Լօ՛ : Սէղ Սիփանայ սարի
 վերան
 Կտրիճներ շտապով դալիս են միանում .
 Այնտեղ անհոյ որդիք , անյաղթ բարձր
 լերան ,
 Զէնք ու զրահի են ընթանում :

Ինչո՞ւ վտուում են , զինւում ,
 Սանձակոծ ձի հեծնում անհամբեր ,
 Վառ արիւն է նոցա քաջ սրտի մէջ
 կռում ,

Թըռչում , անցնում են ամպեր ,
 Քան Սիփանայ պինդ քամին ,
 Սըլանում են դէպի ցած ,
 Դաշտի մէջ է թըչնամին ,
 Նա է վառում նորա իրէժն անմոռաց :
 Գազանաբար վատթար թըչնամին ,
 Հատու սուսերը հանել ,
 Հայ իշխանին է սպանել ,
 Այս է վառում քաջերին :

Հայ որեւորն էլ ոտի կանգնած՝
Այժմ թշնամուն մահու , մարտի
է կանչում ,
Մեծ վրէժ արեան վրէժ է նա
պահանջում .
Եւ թըշնամին պարտըւած ,
Թողնում փախչում սարէ սար ,
Յետ է ձգում մեծ աւար :

Արիւն թափեցին , փոխանակ արեան՝
Արիւն քամեց ծառաւի սուսեր ,
Սուրը յագեցաւ , յետ դրին պատեան ,
Ելնում են հիմա սէգ Սիփանն ի վեր :
Սէգ Սիփանայ կանաչ գլխին
Հայ քաջերն անում են մեծ խնդում
Եւ ամպերի թանձրութեան միջին ,
Հըսկայ Սիփանն ամբողջ թընդում .
« Էլ մօտ չեն գայ մեզ թշնամիք ,
Սուր տեսան մեր պողվատիկ » :

3 4 3 5 4 9 1 0

Մ Լ Ս Ն Ա .

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՐԱԺՇՏՂԻՅԻՆ

(Ըստ Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի հնաւանդ
եղանակաց գրի առաւ եւ դաշնաւորեց
Հայր Կոմիտաս վարդապետ)

- 1.— Սուրճ, սու՛րճ Խմբերգ
վեցածայն եւ փառածայն
- 2.— Տիրամայրն Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
- 3.— ա) Ո՛վ զարմանալի Խմբերգ
փառածայն
Կոմիտաս վրդ. Մեներգ
բ) Այսօր ձայնն հ Խմբերգ
փառածայն
- 4.— ա) Ամեն: Հայր սուրճ Խմբերգ
վեցածայն
բ) Տե՛ր, ողորմեա Խմբերգ
փառածայն
- 5.— Հաւիկ լի պայծառ տեսի Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
- 6.— Այսօր կանգնեցաւ Խմբերգ
փառածայն
Կոմիտաս վրդ. Մեներգ
- 7.— Հայր մեր Խմբերգ
փառածայն

Մ Ա Ս Ն Բ .

ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Գրի առաւ եւ դաշնաւորեց Կոմիտաս վրդայս.)

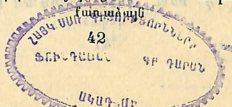
1. — Կալերգ եւ սայլերգ
Կոմիտաս վրդ. Մեներգ
մէկէն ուրբ ձայն Խմբերգ
2. — Մոկաց Միրգաւ Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
3. — ա) Սարը սարի նման չե Խմբերգ
բառաձայն
բ) Սոնա Խար Խմբերգ
վեցաձայն
4. — Քեչեր, զօրեր Մեներգ
Օր. Թ. Նաճարեան
5. — ա) Հինգ հծ ունիւմ Խմբերգ
հնգաձայն
բ) Զա՛ր, գրնգր Խմբերգ
բառաձայն
6. — Ծիրանի ծառ Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
7. — ա) Կուժն առայ, եղայ սարը Խմբերգ
բառաձայն
բ) Սարեն եղաւ երկու մուկ Խմբ.
վեցաձայն
գ) Գնա՛, գնա՛, հեկիդ եւ Խմբերգ
վեցաձայն

Մ Ա Ս Ն Գ .

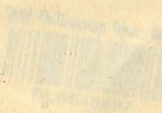
ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Շարունակութիւն)

8. — ա) Քաղհան կանեմ հմբերգ
վեցածայն
բ) Խուսար պանկե երեսքայ հմբ
վեցածայն
9. — Կոռունկ Մեներգ
Կոմիսա վարդապետ
10. — Իմ չնարի էարք Մեներգ
Տիկ. Օ. Ջէյրեցեհ
հառածայն հմբերգ
11. — Կանչե կոռունկ Մեներգ
Օր. Ջ. Ռոսունի
12. — ա) Էլիէ'ֆ Տէսէ'ֆ հմբերգ
հառածայն
բ) Շորորա , Անոյշ հմբերգ
հառածայն
գ) Հո'վ, հո'վ, հո'վ լիւնի հմբերգ
հնգածայն
13. — Գուրաներգ Մեներգ
Կոմիսա վարդապետ
14. — Սիփանայ ֆաջեր հմբերգ
հառածայն

Library of Congress
Photoduplication Service
Washington, D.C. 20540

Հրահանգներ
Գրքեր — Ծանոթություններ

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. գրադ.

FL0548867

[504]

ЦЕНА

Уч. 4

543

Ученый Ученый
Ученый — Ученый

313

